

platio, država mu je poslala egzekutore i prodala njegovu siromaštinu.

Ne samo da je građansko-birokratska država utjerivala porez od seljaštva bez obzira na njegove potrebe, nego je taj porez bivao sve veći. Seljak je morao da prodaje svoje proizvode na tržištu, da bi došao do gotova novca. Međutim prema podacima, koje iznosi Bićanić, cijene su seljačkih proizvoda baš u to doba stalno padale, tako da je cijena pšenice u toku od 22 godine pala za dvije trećine, od 15 na 5 forinti. Seljak je morao sada za isti porez prodati tri puta više pšenice. Međutim uslijed porasta nominalnog poreza u tom razdoblju, a istovremenog pada cijena poljoprivrednih proizvoda, seljak je zapravo plaćao pet puta veći porez, a to je značilo da je morao prodati pet puta više svojih proizvoda. Razumije se, da je osim tog izravnog poreza seljak plaćao još i neizravni porez u monopolima i u raznim davanjima feudalne prirode, kao što je na pr. lukno.

Na taj način je građanska država oporezivanjem »razvijala trgovinu i promet«. Razvijao se tako kapitalizam, uvećavalo se činovništvo i gradovi, razvijala se autarhijska seljačka kolektivna zajednica; seljaštvo je moralo sve svoje energije da utroši u proizvodnju za tržište, napušten je kućni obrt, počeli se kupovati jeftini i nekusni industrijski proizvodi, napuštena je stara autohtona kultura, napušten stari moral, počelo je gramženje za novcem, nastale su ekonomske razlike na selu, siromašnije seljaštvo je bivalo sve slabije hranjeno i fizički je propadalo, pojavili se seoski lihvari, za-